

GENERALDIREKTØREN

Maria Rørbye Rønn

DR Byen
Emil Holms Kanal 20
DK - 0999 København C
T +45 3520 3040
www.dr.dk

6. januar 2021

Kære

Du har den 8. november 2020 klaget over radioprogrammet 'Sygt nok' sendt på P1 den 18. september. Efter at redaktionen afviste dele af din kritik, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og skrevet en indstilling til min afgørelse.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg har valgt at følge.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn
Generaldirektør

Kopi: Journalen

Etikchef Anja Lundberg Andersen, DR Etik
Underdirektør, Lasse Ring Christensen, GD Stab
Seniorkonsulent Mikkel Vincentz Pedersen, LSR
Redaktionschef Carsten Nymann, DR Viden
Direktør Henrik Bo Nielsen, DR Kultur, Børn og Unge
Seniorkonsulent Nana Påske, DR Kultur, Børn og Unge

Gennemgang af sagen

(herefter benævnt Klager) kontakter DR den 25. september 2020. Her skriver Klager følgende til DR. Anledningen er episoden "Den forvirrende forhud" i serien 'Sygt nok' på P1.

"Jeg er almindeligvis meget begejstret for serien " sygt nok", som jeg synes er et oplysende radioprogram .

Men jeg blev noget chokeret da jeg hørte programmet " den forvirrede forhud " og specielt valget af gæster, og dermed også selve indholdet, som ikke var specielt oplysende , men mest en hetz mod omskæring.

Dette kan ikke overraske da specielt læge Morten Frisch er kendt for sin meget aggressive holdning mod omskæring og læge Jørgen Hoppe også er imod omskæring, den sidste deltager, evolutionsbiolog, Jørgen Madsen fik også sagt at han principielt er imod omskæring.

Omskæringsdebatten i Danmark er et meget ømtåleligt emne med stærke meninger for og imod .

Det mindste man kan forlange af et DR - program er at der er balance i studiet af de inviterede værter . således at der er mulighed for pro et contra meninger .

Dette var absolut ikke tilfældet i dette program

Det er ikke svært at finde læger med stor faglig viden om dette emne -og som absolut ikke er imod omskæring"

DR's svar til klager

Den ansvarlige redaktionschef i DR Viden, Carsten Nymann, svarer Klager den 27. oktober 2020.

I svaret står:

"Kære

Tak for din henvendelse - vi er glade for at have dig som lytter.

Når det gælder forskning om omskæring og forhuden i Danmark, kommer man ikke uden om Morten Frisch. Han er den forsker herhjemme, der har publiceret mest om emnet, og under vores research er han også af andre eksperter fremhævet som den, der har det bedste overblik over forskningen på området generelt. Han er desuden leder af SEXUS-projektet, som indeholder specifikke spørgsmål til omskæring, hvor de foreløbige resultater også refereres af SST's notat.

Han var netop inviteret i programmet for at diskutere den forskning. Ikke for at debattere for eller imod omskæring. Vi er klar over hans personlige holdning til omskæring, og den problemstilling blev også behandlet i programmet. Men vi havde

ikke inviteret en fortaler for omskæring, for det var ikke programmets formål at debattere holdninger for eller imod.

Speciallæge Jørgen Hoppe er med for at forklare forhudens funktion og udvikling. Jørgen Hoppe er i gang med et phd-forskningsprojekt om omskæring, og vi har tidligere inviteret forskere ind, som er i gang med forskning, uden at den endnu er publiceret. Fx. Mette Stie, PhD-forsker ved Vejle Sygehus i programmet "Behøver Alternativ Behandling Bevis?"

Evolutionsbiolog Jørn Madsen er fast kilde på en serie "Sygt nok"-programmer, som undersøger, hvorfor forskellige dele af kroppen har udviklet sig, som de har. Tidligere har næsen og bagdelen fået samme tur. Vi valgte bevidst at benytte det undrende greb som ramme om programmet om for huden, fordi vores erfaring er, at det gavner den objektive forståelse at prøve at se os selv udefra i den helt store tidskikkert.

Sygt nok's formål og lytterløfte er at undersøge, hvad videnskaben har at sige om sundhedsvidenskabelige emner. I emnevalg lader vi os ofte inspirere af dagsaktuelle tematikker, som redaktionen vurderer, der er almen interesse for, fordi de behandles i medierne generelt. Således også i dette tilfælde, hvor både politikere og øvrige interessenter gennem længere tid har debatteret omskæring. Sygt nok's vinkel på dette er at søge svar på nogle af hv-spørgsmålene; hvad er forhud, hvorfor har vi den, hvad gør den, hvad sker der, når den fjernes etc.

Til at belyse emnet anvendes uafhængige eksperter, som repræsenterer troværdige forskningsinstitutioner. Som journalister skal vi naturligvis være kritiske i vores kildevalg, hvilket også er grunden til, at vi i dette program har et helt segment dedikeret til at behandle spørgsmålet om bias. Men vi må også holde fast i rimeligheden ved, at journalisterne arbejder ud fra en grundantagelse om, at en forsker ansat ved for eksempel SSI, som ikke er dømt for uredelighed, og som fremdrages af adskillige forskerkolleger som en kapacitet på området, rent faktisk optræder og udtaler sig som en sådan. Også selv om der så et sted i landet kan findes andre forskere, der har andre perspektiver på en given sag - eller i deres arbejde har belyst andre vinkler.

Det er altid svært for et videnskabeligt funderet program at behandle emner, som der er stærke følelser forbundet med. "Sygt nok" og vært Maja Thiele har bestræbt sig på at have en så neutral og videnstung tilgang til emnet som muligt. Som det fremgår af programmet, er et af problemerne dog, at der stadig findes meget lidt forskning af tilstrækkelig god kvalitet om mulige fordele og ulemper ved omskæring. Det vidner den højlydte uenighed blandt fagfolk, som den konkrete klage udspringer af, også om.

Vi står inde for valget af gæster til programmet og for den måde, de blev præsenteret og udspurgt på. En del af videnskabens og videnskabsstoffets natur er at prøve at blive klogere af uenighed, så vi kunne godt have sat stridende parter

over for hinanden. Men i det konkrete tilfælde har vi vurderet, at hverken lytterne, debattørerne eller sundhedsvidenskabens generelle anseelse ville vinde noget ved den løsning.

"Sygt nok" er ikke et debatprogram. Det er et videnskabsprogram, som efter bedste evne forsøger at oplyse lytterne om fakta. Det er vanskeligere, når der er flere forskellige bud på, hvad der er fakta, og hvad der er holdninger. Og endnu vanskeligere, når konkrete kilders tro på egne fakta også resulterer i stærke holdninger.

DR har dækket den aktuelle omskæringsdebat flittigt i mange forskellige formater. De kulturelle og politiske uenigheder er grundigt belyst, og vi har også omtalt de skarpe skel mellem forskellige grupper af sundhedsprofessionelle for og imod omskæring.

Formålet i "Sygt nok" var derfor ikke at debattere for og imod omskæring, men at forsøge at svare på, hvad videnskaben har at sige om forhuden - hvorfor vi har den, og hvad der sker, hvis den fjernes.

Vi mener ikke, at vi forbryder os mod dette formål i den konkrete udsendelse. Men det betyder ikke, at klagen ikke fører til refleksion. Kunne vi have behandlet emnet anderledes inden for formålsparagraffen? Vi har rådført os med flere af de medicinske tidsskrifter, som har behandlet sagen løbende, og konklusionen er, at den eneste måde, vi (i hvert fald delvist) kunne have imødekommet klagen og den kritik, den fremdrager, var ved i højere grad at favne uenigheden og orkestrere en decideret debat, hvor der med fuld tydelighed blev tilvejebragt holdninger til forhudens betydning og deraf afledt diskussion for og imod omskæring. Det har vi ikke ønsket, fordi vi i situationen har været bevidste om løftet over for programmets lyttere.

Vi var tidligt opmærksomme på, at særligt den ene af vores kilder var en omstridt person i debatten, og derfor er det fristende at konkludere, at vi ikke skulle have inviteret vedkommende ind i programmet. Men hverken under researchen eller som led i behandlingen af klagen efterfølgende har vi fået bud på andre ekspertkilder, som har haft samme niveau af basal viden på området, og som ikke i lige så høj grad har kunnet siges at være en aktør i debatten.

Konklusionen på klagesvaret bliver derfor, at vi anerkender, at vores tilgang til at lave et radioprogram om forhud, og de redaktionelle valg dette har afstedkommet, kan diskuteres. Men isoleret set vurderes det ikke, at programmet på dets egne principper overskrider DR's eget etiske regelsæt eller de presseetiske regler i øvrigt.

Jeg skal for en god ordens skyld gøre opmærksom på, at hvis du ikke er tilfreds med dette svar, har du mulighed for at anke til lytternes redaktør på lsrred@dr.dk.

Mvh

Carsten Nymann
Chef for DR Viden"

Den 8. november 2020 skriver Klager til LSR. Klager er ikke tilfreds med svaret fra DR, som det fremgår af henvendelsen herunder. Klager anker sagen til lytternes og seernes redaktør i følgende mail:

"Til rette vedkommende

Jeg retter denne klage over programmet "sygt nok" angående indslaget om forhuden . Jeg har klaget til Carsten Nymann , chef for Dr Viden , idet programmet absolut ikke kun handlede om forhuden , men også om rituel omskæring .

Det er der selvfølgelig ikke noget forkert i , hvis det bliver behandlet uden gæsternes personlige holdninger

Nu var de 2 af de 3 inviterede fagpersoner voldsomt imod omskæring

Morten Frisch er kendt som fanatisk modstander af rituel omskæring og får i udsendelsen lov til at komme med mange uvidenskabelige og stærkt personlige holdninger, som får lov til at stå uimodsagt pga af det ensidige panel

I svaret fra CN fremgår det at det ikke er en panel diskussion, men et videnskabeligt.

Men videnskaben er netop meget uafklaret med fordele / ulemper ved omskæring , hvilket på ingen måde kommer frem i dette program

Det mindste man kunne forlange er at det faglige panel giver mulighed for at diskutere dette

Jeg sender korrespondensen til dig i egen mail

Mvh"

Den 9. november bekræfter LSR over for Klager, at sagen vil blive behandlet som en ankesag.

Procedure

Klagen er indgivet rettidigt til DR til at kunne behandles inden for ankesystemet i DR. Programmet blev sendt første gang 18. september, og Klagers første henvendelse indløb cirka seks uger efter. LSR følger 12-ugersfristen for indgivelse af klager i sin ankesagsbehandling, men kan beskæftige sig med sager af principiel karakter efter klagefristens udløb i for eksempel klummer og artikler. I dette tilfælde er ankesagen modtaget inden for fristen på 12 uger.

DR har i henhold til DR's etiske retningslinjer en frist på fire uger til at besvare klager. Klagen er besvaret den 27. oktober, af redaktionschef Carsten Nymann.

Selve temaet for anken skal vedrøre et væsentligt aspekt af DR's etiske retningslinjer. Da sagen drejer sig om ensidighed, er formålet opfyldt. Klagen rummer en påstand om, at udsendelsen er tendentiøs.

I det følgende gennemgår jeg de tre grundlæggende klagepunkter, som LSR opregner på baggrund af Klagers anke.

Herefter vil jeg afslutningsvis komme med sammenfatning og konklusion med en afgørelse.

Radioprogrammet 'Sygt nok'

Programmet "Den forvirrende forhud" er et afsnit i serien 'Sygt nok' sendt på P1 og tilgængelig på DR Lys. Programværten Maja Thiele er selv læge og vært på programmet.

DR beskriver selv programmet således:

"Debatten raser endnu engang: Skal omskæring af drengebørn forbydes? Diskussionen er kompliceret og kontroversiel. Men hvad er det egentlig, vi diskuterer? Sygt nok vender tilbage til vores serie om anatomiens evolution og ser denne gang på, hvordan vi mennesker fik vores penis - og dermed vores forhud. Hvad består forhuden egentlig af, og hvad er dens funktion? Hvorfor er omkring 30 procent af verdens mænd omskåret - og hvad siger forskningen om konsekvenserne af indgrebet?"

Medvirkende i episoden er Jørgen Hoppe, speciallæge i Almen medicin og forsker i forhud og omskæring. Morten Frisch, leder af SEXUS og overlæge og epidemiolog ved Statens Serum Institut. Jørn Madsen, evolutionsbiolog og oversætter af Arternes Oprindelse.

Programmet produceres af DR Viden, og er en del af DR P1's tema om videnskab og teknologi.

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

I det følgende vil jeg gennemgå de klagepunkter om de påståede overtrædelser af DR's etiske retningslinjer, som LSR udleder af henvendelsen fra Klager. Klager mener, at udsendelsen er ubalanceret. Der er tale om en hetz mod omskæring, skriver Klager. Én af gæsterne i programmet får lov at komme med personlige holdninger. Klager mener også, at gæsterne i programmet, burde diskutere emnet. Den summariske opbygning bygger på klagers formuleringer og pointer i korrespondancen gengivet ovenfor. DR's svar fremgår i fuld længde ovenfor.

1. Klager mener at "Nu var de 2 af de 3 inviterede fagpersoner voldsomt imod omskæring"

Klager kritiserer udsendelsen for en tendentiøs og manglende alsidighed i dækning af emnet. Klager mener, dermed at "Sygt nok" ikke lever op til DR's public service-forpligtelser, fordi programmerne er ensidige.

Klagers påstand falder ind under emnet alsidighed i DR's etiske retningslinjer, hvor der står følgende:

"Vi er fair over for alle parter, holdninger og synspunkter gennem en upartisk og kritisk journalistik. Vi favoriserer ikke bestemte samarbejdspartnere eller interesser." (s. 8)

Programmet er produceret ud fra en præmis om at undersøge sundhedsfaglige emner ud fra et naturvidenskabeligt perspektiv. Det deklarerer klart for P1-lytterne bl.a. i omtalen af programmet på dr.dk og med valget af en læge og forsker som vært for programmet. Programmet benytter tre kilder, der ikke bare har en medicinsk baggrund, men ud fra hver sit speciale kan belyse forhudens funktion og evolutionære begrundelse.

Den første er overlæge, epidemiolog Morten Frisch, Statens Serum Institut. Han nævnes af Carsten Nymann (CN) fordi han er den største kapacitet på feltet i Danmark og nævnes af andre forskere. Han angives af CN for at være den forsker, der har forsket mest i emnet herhjemme.

Speciallæge Jørgen Hoppe er i gang med et forskningsprojekt om for huden, hvilket gør det relevant at benytte ham. Han har mange års erfaring fra almen praksis og dermed praktiske erfaringer, som han kommer ind på i programmet, vedrørende forhudsproblematikker.

Endelig er der evolutionsbiolog Jørn Madsen. Han er fast kilde i programmet til belysning af udviklingen af forskellige dele af kroppen.

DR er forpligtet i henhold til sine etiske retningslinjer til at foretage en kildekritisk vurdering. Det er sket. De pågældende forekommer at være relevante kilder til en medicinsk og evolutionsbiologisk belysning af emnet. For to af de tre kilders vedkommende forsker de netop forhudens betydning.

Jeg vil her inddrage punkt 5 fra Klager :Videnskaben er uafklaret om fordele / ulemper ved omskæring, hvilket på ingen måde kommer frem i dette program.

Programmet former sig igennem den første halvdel som en gennemgang af forhudens funktion og betydning. Programmet beskæftiger sig i anden halvdel i højere grad også med omskæringen og dens betydning. Forskerne diskuterer åbent i programmet den kulturelle bias, som man som videnskabsmand har med sig ind i den debat.

Panelet diskuterer, hvor svært det er at finde objektiv viden om det omdiskuterede emne, og Morten Frisch, der har beskæftiget sig mest videnskabeligt i Danmark med feltet, siger: (tidskode. 00:40:46: *"Det er svært, fordi uanset hvilken side af diskussion om omskæring, man ender på eller står på, så må alle konstatere og anerkende, at vi lever ikke i et kulturel vacuum. Det er sådan så her i vores del af verden, der er det nu engang det normale, det rigtige, det hyppigste at ikke fjerne denne forhud, og derfor ser vi helt automatisk på den operation med undren, og efterhånden, som man sætter sig ind i det også med en afstandtagen, men man bliver nødt til at anerkende, at folk, der vokser op i andre kulturer, hvor det her er normen, det hyppige, det almindelige og det smukke, måske,*

Værten: "Ja, hvis vi snakker vestlig verden, så skal vi jo bare til USA, og der har længe størstedelen af mænd været omskåret."

MF: "Ja, ikke så farligt længe, men i den sidste del af ja et halvt århundrede, ja et århundrede har det været udbredt praksis i USA og før det var det ikke."

Der finder således en drøftelse sted i programmet af, hvor svært det er at tale om for huden og dens betydning samt omskæring løsrevet fra en kulturel kontekst, hvilket forskerne i studiet også erkender gælder dem selv. Emnet og vinklen for programmet var en videnskabelig diskussion af forhudens udvikling og betydning, og derfor var de tre kilder valgt. Men undervejs sker der en erkendelse af, at den diskussion må ses i lyset

af de normer og værdier og de inviterede forskere selv har med, Det er ikke korrekt, som det siges af Klager, at det ikke kom frem i udsendelsen, at videnskaben er uafklaret om fordele og ulemper ved omskæring. Forskerne er primært inviteret ind for deres specialviden, og de argumenterer for fordele ved at bevare forhuden uden omskæring, men vedstår sig også en kulturel bias som forskere. Klager får derved ikke medhold i sit første og femte punkt.

Det er ikke i sig selv en overtrædelse af DR's etiske retningslinjer, at DR har truffet det redaktionelle valg at redigere programmet efter den præmis. Programmet behandler ikke nødvendigvis alle aspekter af omskæring/forhuds-emnet indgående og med det fokus og de vinkler, som Klager finder relevante. Blandt andet en diskussion af emnet. DR har grundlæggende ret til at vinkle et program på denne måde og overtræder ikke de etiske retningslinjer for alsidighed ved at udelade andre vinkler og perspektiver.

Klager får ikke medhold i klagepunkterne 1. og 5.

2. Klager mener at den ene gæst i programmet, Morten Frisch (MF), får lov at komme med "uvidenskabelige" og "stærkt personlige holdninger". Klager skriver: *"Morten Frisch er kendt som fanatisk modstander af rituel omskæring og får i udsendelsen lov til at komme med mange uvidenskabelige og stærkt personlige holdninger, som får lov til at stå uimodsagt pga af det ensidige panel"*.

LSR finder ikke i udsendelsen belæg for, at MF udtaler sig "uvidenskabeligt". Klager konkretiserer ikke hvilke konkrete udtalelser, som måtte være uvidenskabelige. MF udtaler sig personligt, men bekendtgør også, at personlige holdninger spiller ind. LSR noterer sig, at MF i udsendelsen faktiske nuancerer (00:41:00), at der i forskellige kulturelle baggrunde og forudsætninger for, hvad man tænker er "normalt" i forhold til omskæring. LSR er enig i redaktionschef Carsten Nymanns argumentation, *"i rimeligheden ved, at journalisterne arbejder ud fra en grundantagelse om, at en forsker ansat ved for eksempel SSI, som ikke er dømt for uredelighed, og som fremdrages af adskillige forskerkolleger som en kapacitet på området, rent faktisk optræder og udtaler sig som en sådan."*

Det er ikke en overtrædelse af DR's etiske retningslinjer at vælge en forsker eller ekspert med markante holdninger. Ej heller er det et brud med DR's etik at vælge en forsker, selvom der findes andre forskere, der har andre perspektiver på en given sag, eller i deres arbejde har belyst andre vinkler af emnet.

Klager får ikke medhold i dette klagepunkt.

3. Klager fremfører i sin ankeskrivelse, at programmet ikke kun handler om forhuden, men også om rituel omskæring, hvor det er præget af gæsternes personlige holdninger og dermed bliver det ensidigt.

Dele af programmet handler også om omskæring, da forskerne peger på, at det er svært at se diskussionen om forhuden og dens betydning løsrevet fra de kulturelle skikke og traditioner, der også præger forskningsmiljøet. Men det er ikke det primære sigte med programmet. Klager får ikke medhold i dette punkt.

4. I den forbindelse efterspørger Klager en diskussion i programmet af emnet. Klager skriver blandt andet i sin anke til LSR: *"Det mindste man kunne forlange er at det faglige panel giver mulighed for at diskutere dette"*.

Grundlæggende er det DR's valg, hvilken form for vinkel, man ønsker at give et program. En mindre del af programmet drejer sig om de kulturelle forskelle mellem læger og forskere verden over (vedrørende omskæring), som spiller ind i deres fortolkning af de samme data. For eksempel nævner forsker Morten Frisch, at amerikanske børnelæger kommer frem til helt modsatrettede konklusioner i forhold til de samme data og studier som europæiske børnelæger gør, fordi den amerikanske gruppe har en anden baggrund. Man må ud af programmet forstå, at ifølge MF er amerikanske børnelæger påvirket af, at de tilhører en kultur, hvor omskæring er almindeligt i modsætning til de europæiske kolleger. Det nævnes som et appendix til hovedvinklen – forhudens betydning – hvor MF og de øvrige deltagere netop påpeger, at man ikke kan se bort fra omskæring og kulturelle skikke, der knytter sig til forhuden, fordi alle, der videnskabeligt beskæftiger sig med emnet, selv er påvirket af egen kultur. Overordnet var det dog ikke omskæringen, der var hovedmålet med programmet eller optog hovedparten af programmets tid. Havde DR valgt at gennemføre et program om omskæring med synspunkter for og imod, havde det været relevant at inddrage andre og mere omskæringspositive kilder. Det kunne således have været relevant at høre nogle af de amerikanske læger, der henvises til. Men her må jeg holde fast i, at det ikke var formålet med programmet. Klager får ikke medhold i, at man burde have gennemført en paneldiskussion med debat om omskæring.

5. Videnskaben er uafklaret om fordele / ulemper ved omskæring, hvilket på ingen måde kommer frem i dette program.

Punktet er tidligere behandlet.

Konklusion

'Den forvirrende forhud' hed afsnittet i programserien 'Sygt nok', der blev sendt på P1 den 18. september. Det drejede sig om en medicinsk gennemgang af forhudens betydning. En lytter klagede til DR og ankede siden svaret til bedømmelse hos Lytternes og seernes redaktør (LSR).

Klagerens hovedpåstand var, at programmet var tendentiøst, ensidigt med fagpersoner som paneldeltagere, der alle var imod omskæring, og det prægede indholdet. Der var tale om en hetz imod omskæring, anførte klager.

I programmet deltog forsker, epidemiolog Morten Frisch, som er benævnt som den forsker i Danmark med størst viden om forhuden. Desuden deltog speciallæge Jørgen Hoppe, som er i gang med et ph. d.-forskningsprojekt om forhuden, og endelig evolutionsbiolog Jørn Madsen. Der var saglige valg bag alle tre kilder, da emnet var forhudens betydning og evolution og ikke en debat om omskæring. I en mindre del af programmet diskuterer fagpersonerne den kulturelle påvirkning, som også videnskabsfolk har med sig i debatten om forhudens betydning, og de drøfter i den forbindelse omskæringsdebatten. Men det var overordnet set ikke et debatprogram, og Klager får ikke medhold i, at der blev ført en hetz imod omskæring. Derimod var der tale

om, at man i programmet som et sidespor reflekterer over egen bias i forbindelse med tolkning af videnskabelige data.

Klager anfører, at det ikke kom frem, at videnskaben er uafklaret om fordele og ulemper ved omskæring. Heller ikke den påstand får Klager medhold i. Tværtimod diskuteres det netop, hvorledes amerikanske børnelæger fortolker data på en anden måde end europæiske kolleger, fordi de to grupper er præget af forskellige kulturelle holdninger til omskæring.

Klager ønsker en debat, hvor også omskæringspositive fagpersoner var repræsenteret i panelet. Det var ikke vinklen for programmet og omskæring fyldte kun en mindre del. Det er DR's redaktionelle ret at vælge vinkel og kilder. Klager får ikke medhold i påstanden.

Samlet set får Klager ikke medhold.

Jesper Termansen den 6. januar 2021